

Solsko in ljudsko izobraženje.

(Dalje.)

Pojmo sedaj šolskemu vprašanju bližeje, in pečajmo se s šolo!

Boljše ljudsko izobraženje razločuje se od sedanjega tudi po boljši šolski omiki.

Ko pa odgovarjamo na to vprašanje, moramo potruditi se zopet prav med ljudi in si v spomin poklicati, kar smo opazili med kmečkim in mestnim narodom in prebivalstvom. To bo naj boljši pripomoček, varovati se krivih potov po močvirjih pedagoške teorije, ktera je tako blizo tega vprašanja in bomo iz svojega zgolj praktičnega stajališča kmali zapazili razloček od nekdanj in sedaj.

Ljudje sploh govore: Včasih niso ljudje znali brati in pisati, pa je bilo boljše na svetu, kakor sedaj, ko vse zna brati, pisati in računati. Kako je vendar to? Tedaj branje in pisanje nič ne koristi, ker ljudje, ki brati in pisati ne znajo, so dostikrat bolj znajdeni in premeteni, bolj časteni, kakor tisti, ki pisati znajo. Večkrat se tudi prigodi na kmetih, da si v župane volijo možé, ki ne znajo brati in pisati. Navedem pa to le zategaveljo, ker se mehničnemu branju in pisanju pripisuje preveč veljave. Ali ne merijo povsod vednosti ljudstva po tem, koliko jih zna brati in pisati. Nekterim je zadosti, da šole naučé le brati in pisati. To se veliko veliko preveč obraja. Vsa čast pred branjem, pisanjem in računstvom; pa med branjem in branjem, pisanjem in pisanjem je velik razloček.

Pojmo tedaj zopet v življenje!

Nekdo zna dobro brati, pa bere cel odstavek, pa ne vé povedati, kaj je bral. Dajmo mu pismo v roke, morda je kakšna čerka tako zamazana, da se ne more brati, mož je ne more uganiti iz pomena; mož si misli, da zna dobro brati, pa vendar le ne zna. In kaj pa bere takšen? večjidel družega ne, kakor evangelij ali pa iz svojih molitevskih bukvic. In ko bi iz teh ne bral, pa bi bil že branje pozabil.

V šoli se je učil računov velikih in malih, pa je pozabil, kako se postavljajo, navoda iz glave poštovati se ne vé več spomniti, kar sedaj zna rajtati, ga je življenje priučilo. Pa zakaj to vse pripovedujem. S tem hočem povedati, da mehnično branje, pisanje in številjenje ima čisto malo vrednosti

za življenje. Dokazati smo hotli, da vednosti, ktere otrok v šoli dobiva, se davno skadé, preden jih v življenji potrebuje. Tudi na to hočem opomniti, da je mož, od kterega sem pripovedoval s svojo bistrumnostjo, s svojim presojevanjem ostal tam, kakor je iz šole prišel. In namesto, da bi se bil več naučil od časa svojega šolanja, je skoraj pozabil vse, kar so v šoli vanj silili in mu v glavo trobili, to je proč vergel — da bi pa sam mislil, prevdarjal in sodil, in nadalje se izobraževal, tega se naš mož ni naučil. Kar bi mu imelo biti naj blažje veselje, da bi se sam dalje učil, tega ga je strah in to še od tega časa, ko je v šolo hodil. Veliko tega je pa krivo mehanično branje, pisanje in številjenje. To mu je vzelo duševno čverstost, to je motilo naravno duševno razvijanje; perve kalí rastočih dušnih zmožnosti je zagradiło v mertve ojnice, duševno oko nategnilo na prazne oblike, nežne duševne rastlike poparilo z ledeno sapo. Naš mož še danes vse brezmiselno gleda, kakor je nekđaj gledal v čerke, še sedaj ravno tako djanje in nehanje mehanično posnema, kakor je nekđaj prepise malal iz table, še ravno sedaj dela s takošno zavestjo, kakor je nekđaj pri računstvu dana vodila brez razuma in zavednosti rabil. In ravno ta poduk, kterega ni prebavil in kterega so mu bili le vsilili, je pri njem rodil nezmožnost, dalje se izobraževati, pa tudi stud, nasprotovalno voljo do vsakega podučevanja. Otročji duh ni mertva stena, na ktero bi se dalo, kakor na presni zid malati in ohraniti za poznejšo rabo. Ravno taka nespamet bi bila otroku vse v glavo vtepstí, kar bo nekđaj v življenju potreboval, kakor da bi mlademu drevescu hotli debele veje vcepiti, na kterih bo v desetih letih sadje dozorelo.

Popači se lahko s takim ravnanjem, koristilo pa ne bo nikdar nič. Kedaj bo svet v tej reči se zmodril?

Vzemimo, otrok se je učil v šoli zemljepisja, zgodovine, naravoslovja, sadjereje. Prašajmo ga, koliko še tega vé. To, bo rekel, to sem že davno pozabil, in vendar mu je v teh rečeh pri spraševanju jezik prav gladko tekell.

Splošne natorne postave ljudje malo poznajo, dasiravno se v šoli učé naravoslovja, pa to se je vse skadilo. Naravo, ktero bi imeli poznati, ktere moči bi imeli opazovati, je pred njimi kakor zapečatené bukve. Vse, kar delajo, je le posne-manje. Ni mogoče vsega posamesnega naštetí; pojdimó se-

daj zopet na potovanje, na lastno opazovanje! Če pogledamo našo mladino, koja je pred nekoliko leti v šolo hodila; ne bomo veliko veselejšega najdeli, ter poznali, da je šolsko poučevanje malo koristilo za življenje. Tukaj govorim od šole sploh, vendar ni tukaj brez izjemkov.

Spominjamo se zopet na tega, kar smo opazovali med ljudstvom. Primerimo pa sedaj šolo, ktero smo opisovali s tirjatvami, ktere izpeljujemo iz svojega opazovanja. Tista šola, ktere poglavitni namen je, učiti branje, pisanje in številjenje kar mehanično, šola, v kteri se zemljepisje kar iz glave uči, šola, v kteri se nauk le toliko zadobiva, da traja za čas šolskega poučevanja, potem se pa kar skadi, tista šola bo malo hasnila, ter bo javalne kmeta napeljala v boljše kmetovanje. Taka šola ne bo ljudi spodbadala, da bi bili bolj pametni in previdni v svojem življenji. Ali bo mar ljudi odgojila, kteri bi v državi in soseski spolnovati svoje mesto znali? Ali bo mar obertnikom podpora pri današnjem stanu obertnije, ko se je kupčija toliko povzdignila? Ali bo ozdravila vse gnjile rane v družinskem življenji?

(Dalje prih.)

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levičnik*.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

O pridobitvi sirovega masla in sira iz mleka smo se učili v daljnih gospodarstvenih ukih. Naj povem tudi od tega po kratkem kaj. V mleku plavajo male mastne kroglice, ki so nekako sklenjene med saboj z neko sirarsko žlezo. Ako mleko mirno stoji, vzdigujejo se te male kroglice k verhu, ter pokažejo se nam pod imenom smetana. Vender pa te kroglice v smetani še niso popolnoma vkup sprijete, ampak imajo še vedno sirarske delčike vmes, ktere je treba mehanično razkrojiti in odpraviti, ali z drugimi besedami: mastne kroglice treba je zjediniti vkup v eno truplo, in to je sirovo maslo ali puter. Mlečne posode, ki se rabijo za pridobljenje smetane, naj bodo prav nizke, narejene ali iz lesa, gline, steklenine, ali iz pleha. Iz pocinjene kositarja (Weissblech) posode so naj boljše. V sobah, kjer ljudje bivajo, naj se mleko ne gosti; tudi mlečnate posode eno na drugo postavljati ni dobro, — pokri-